

Samen werken aan optimale ondersteuning mbo-studenten

Inspiratie en tips voor samenwerking tussen
mbo en hulpverlening

Inhoud

Inleiding	3
Samenwerkingsvarianten in het land	5
In de praktijk bij Landstede: de Schakelfunctionaris	8
Casus: Sharon wil haar dochtertje een goede toekomst geven	10
In de praktijk bij het Friesland College – School Als Werkplaats	12
Casus: waarom toch zoveel verzuim en steeds verwondingen bij Abe?	15
In de praktijk bij het Deltion College: het Deltion Jongerenteam	16
Casus: Munin grijpt laatste kans aan	18
Zes aanbevelingen voor onderzoek naar resultaten, effecten en kosten	20
Acht tips uit de praktijk	21
Handvatten voor gesprek voor gemeenten	24

> Colofon

© 2018 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden.
Graag de bron vermelden.

Fotografie Martine Hoving

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Redactie Vincent Fafieanie en Korine van Veldhuijsen

Met dank aan Deltion College, Friesland College en Landstede.

Inleiding

Mbo-studenten zo optimaal mogelijk ondersteunen, vooral als er (jeugd)hulp nodig is: dáár is het mbo-instellingen en gemeenten om te doen. Maar hoe kunnen zij nu het beste samenwerken om dit te bereiken? Sinds de komst van passend onderwijs, veranderingen in de zorg voor jeugd, de Jeugdwet en de Wmo ziet het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) landelijk verschillende varianten van samenwerking ontstaan. Bij veel gemeenten en mbo-instellingen leven vragen over de resultaten, organisatie en kosten van die samenwerking. In overleg met de MBO-Raad heeft het Nederlands Jeugdinstituut daarom samen met KBA Nijmegen het initiatief genomen om ter inspiratie voor anderen drie voorbeelden van samenwerking te beschrijven:

- Schakelfunctionaris-aanpak van Landstede
- School Als Werkplaats-aanpak van het Friesland College
- School Als Wijkteam-aanpak van het Deltion College

> Uitdagingen voor deze drie voorbeelden

- Organisatie en financiering tussen scholen en gemeenten vanuit (jeug)dhulpverlening, Wmo en de Participatiewet.
- De overgang in wettelijke kaders zoals 18-/18+ en de discontinuïteit in ondersteuning/zorg en financiering die hierdoor kan optreden.
- Het al dan niet voortzetten van de (pilot)financiering en het borgen van de ontwikkelde werkwijze.
- De verbinding met alle woongemeenten/regionale spreiding.

De gemene deler? Het welbevinden van de student!

Bij alle drie de voorbeelden ligt de focus op het welbevinden van de student, zodat deze zijn schoolloopbaan succesvol kan afronden. Alle betrokkenen praten ook mét de student in plaats van over. Ook leggen alle voorbeelden de nadruk op preventie. Hierop zijn de ondersteuningsstructuren dan ook (in)gericht.

Elke student heeft een vaste contactpersoon, bij de ene praktijk is dit de mentor, bij de andere de schoolloopbaanbegeleider of coach. Deze persoon staat de student bij als het gaat om vragen over onderwijs en de schoolloopbaan. Daarnaast houdt hij de student goed in de gaten en is hij alert op signalen die kunnen duiden op een hulpvraag. Eventueel kan hij de student in contact brengen met een hulpverlener in de school. Bij Landstede loopt de route naar de hulpverlening via de studentadviseur die met de student de hulpvraag onderzoekt en uitwerkt.

Voor ondersteuningsvragen hebben de mbo-instellingen afspraken gemaakt met gemeenten over een passend en dekkend aanbod. De manier waarop dit georganiseerd is, verschilt per mbo-instelling en/of gemeente en is nog volop in ontwikkeling. Elke regionale context is anders. Zo werkt de ene mbo-instelling met negentig gemeenten samen, de ander met twee.

Voor u: handreiking die bijdraagt aan gesprek over samenwerking

Voor u ligt een handreiking met daarin een uitgebreide beschrijving van de drie voorbeelden, aangevuld met tips en trucs voor de praktijk. De handreiking is als volgt opgebouwd:

- Drie voorbeelden uit de praktijk.
- Zes aanbevelingen voor onderzoek naar resultaten, effecten en kosten.
- Tips uit de praktijk over optimale samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening
- Handvatten voor gesprek over bestuur en beleid van die samenwerking.

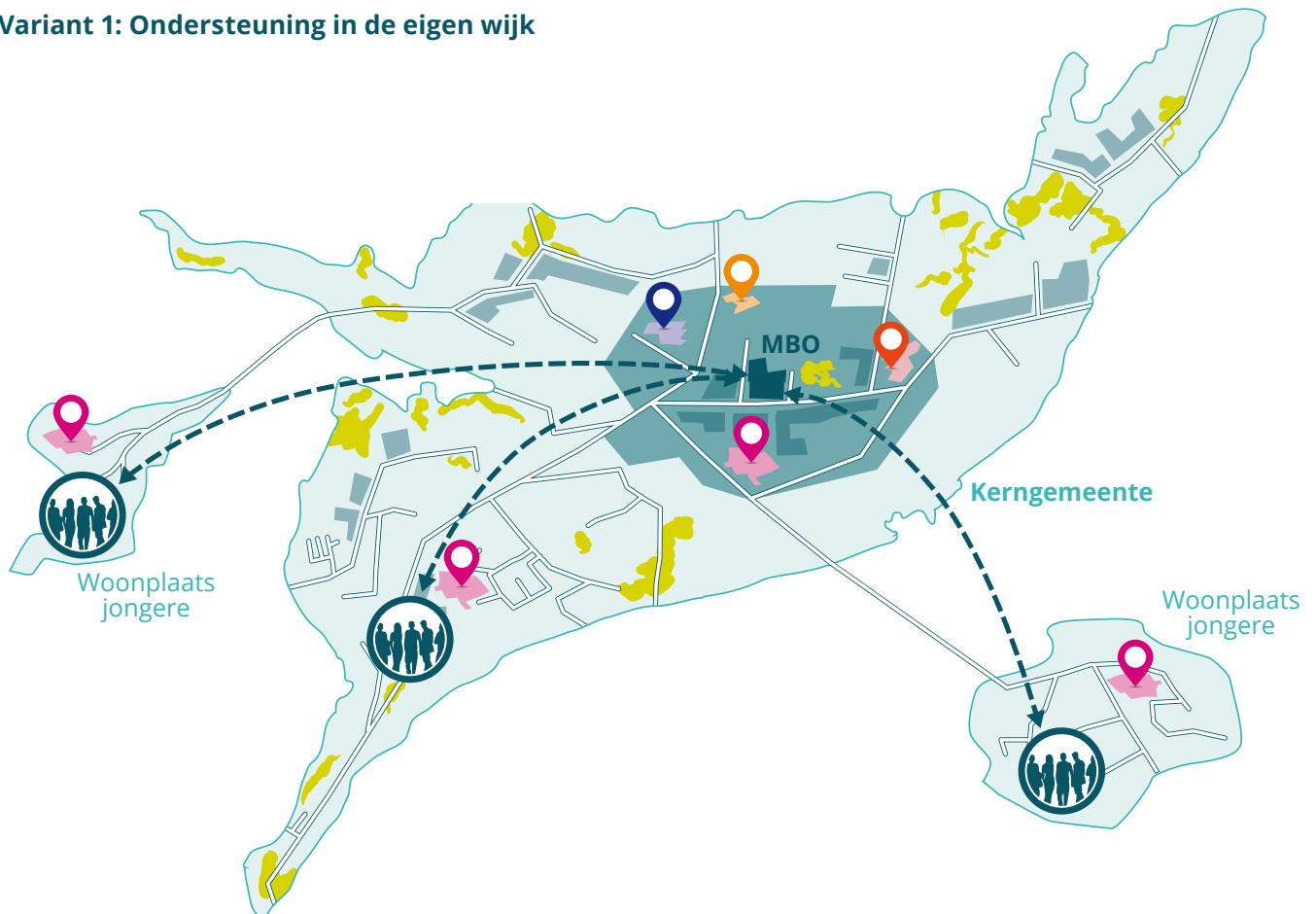
Met deze handreiking hopen wij bij te dragen aan het goede gesprek over samenwerking. Zodat er een dekkend regionaal aanbod ontstaat en geen enkele student tussen wal en schip raakt.

Samenwerkingsvarianten in het land

Landelijk komen we drie varianten tegen van samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening.

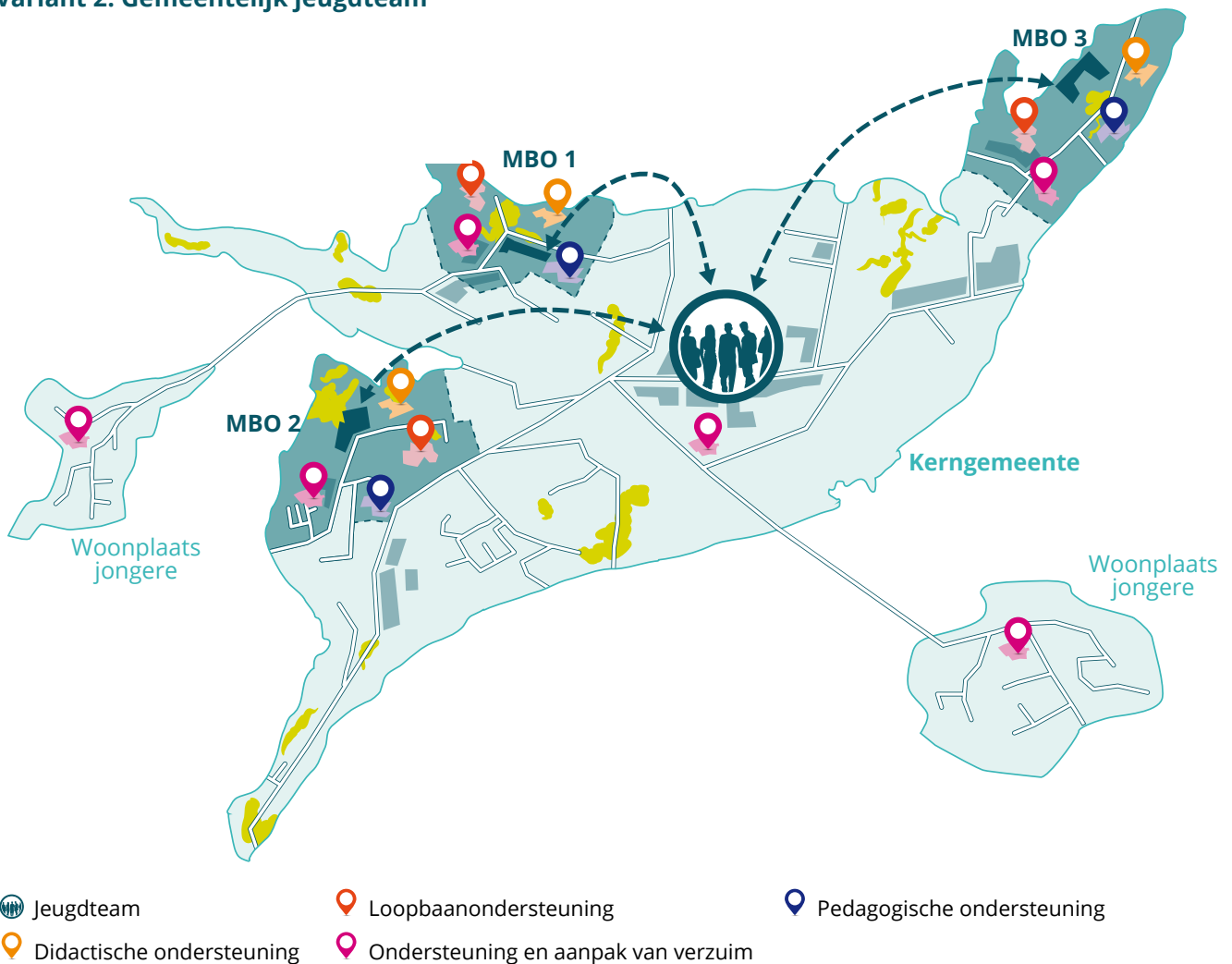
Variant 1: Ondersteuning in de eigen wijk

- Wijkteam/Jeugd- en gezinsteam
- Loopbaanondersteuning
- Pedagogische ondersteuning
- Didactische ondersteuning
- Ondersteuning en aanpak van verzuim

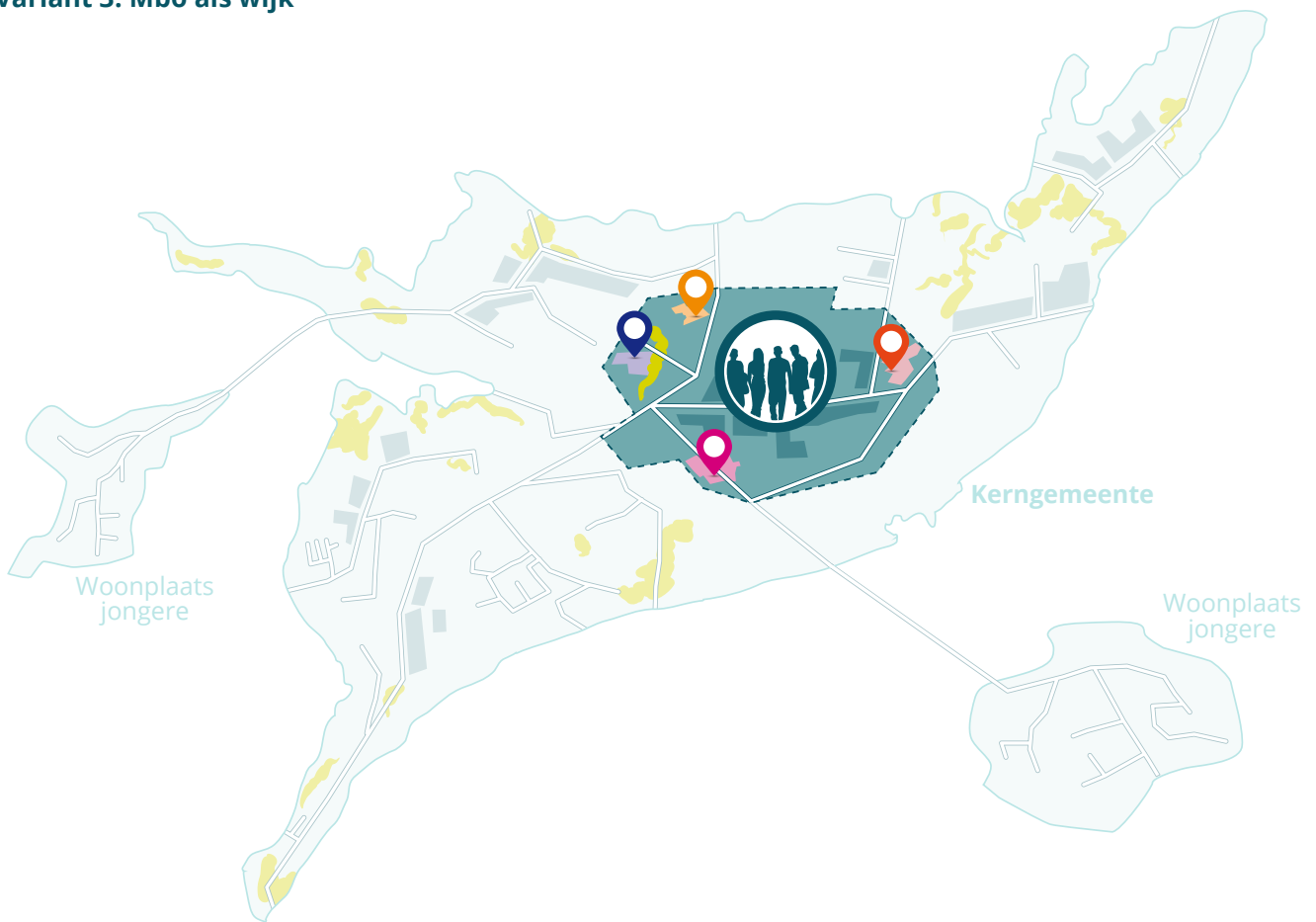
Onderwijs overstijgende ondersteuning is beschikbaar in de eigen woonplaats. Als de mbo-instelling de ondersteuningsvraag niet zelf kan oplossen, wordt (jeugd)hulpverlening ingeschakeld in de gemeente waar de student woont. De student gaat naar de huisarts of naar het wijkteam. De maatschappelijk werker van de school treedt vaak op als verwijzer en is daarmee de 'linking pin' tussen de begeleidingsstructuur van de school en de ondersteuning vanuit de gemeente. Deze variant komt sterk overeen met de schakelfunctionarissen van Landstede.

Variante 2: Gemeentelijk jeugdteam

Onderwijsoverstijgende ondersteuning is beschikbaar vanuit de kerngemeente. Voor alle mbo-locaties en alle 16+ jongeren staat een gemeentelijk jeugdteam paraat. Dit team werkt vanuit een centrale locatie of een online omgeving. Het interne zorgteam van de mbo-locatie verwijst studenten met onderwijs overstijgende problematiek naar het gemeentelijk jeugdteam. De schoolmaatschappelijk werker van de mbo-locatie treedt vaak op als verwijzer en is daarmee de 'linking pin' tussen de interne begeleidingsstructuur van de school en het gemeentelijk jeugdteam.

Variante 3: Mbo als wijk

- Jeugdteam
- Loopbaanondersteuning
- Pedagogische ondersteuning
- Didactische ondersteuning
- Ondersteuning en aanpak van verzuim

Vrijwel alle onderwijsoverstijgende ondersteuning is beschikbaar op de mbo-locatie, waar een multidisciplinair jeugdteam aanwezig is. Als er sprake is van problematiek die het interne zorgteam van de school niet kan oppakken, wordt een student rechtstreeks doorverwezen naar het jeugdteam. Het jeugdteam beschikt over brede expertise die aansluit bij de specifieke ondersteuningsvragen van de doelgroep (jeugd-ggz, jeugdarts, budgetcoach). Ook het schoolmaatschappelijk werk maakt deel uit van het jeugdteam. De lijnen tussen het interne zorgteam en het jeugdteam zijn kort. Naast het schoolmaatschappelijk werk werkt ook de studieloopbaanbegeleider samen met het team. Bij een eventuele verwijzing naar het wijkteam of andere hulppartner verloopt dit meestal via de medewerker van het jeugdteam. Deze variante komt het meest overeen met het Deltion JongerenTeam. School Als Werkplaats (Friesland College) valt hier ook onder met die kanttkening dat naast bovengenoemde disciplines nog een tiental andere deel uitmaken van het team, zoals verslavingszorg jeugdhulp, REIK, Fier, Zien, jongerenwerk. Het interne zorgteam is onderdeel van SAW. Van doorverwijzing is dus geen sprake.

In de praktijk bij Landstede: de Schakelfunctionaris

In het kort

- Landstede werkt sinds januari 2015 met een Schakelfunctionaris die als linking pin fungeert in het verbinden van onderwijsverstijgende hulpvragen van studenten met adequate (jeugd)hulpverlening in de eigen woonomgeving.
- Deze aanpak stimuleert de eigen kracht van de student: hij/zij is regisseur en verantwoordelijk voor de gang naar de hulp. Lukt dit de student om uiteenlopende redenen niet, dan biedt de Schakelfunctionaris ondersteuning bij het vinden van de juiste hulp binnen de woongemeente van de student en neemt hij de verantwoordelijkheid om dit proces te monitoren.
- Voorafgaand aan de invoering van de nieuwe Jeugdwet heeft Landstede de pilot Doorontwikkeling Netwerk jeugd en gezin, Zwolle 2013-2014 uitgevoerd samen met gemeente Zwolle, Deltion College, instelling voor maatschappelijk werk en de JGZ. “De pilot heeft ons geleerd dat de rol van de Schakelfunctionaris van groot belang is voor afstemming en regievoering tussen alle partijen, zodat de student snel de juiste hulp vindt.” Landstede kiest ervoor de uitvoering van het SMW toe te voegen aan het SAB. De volgende professionals van het SAB vullen dit in:
 - studentadviseurs met specialismen op gebied van loopbaan, leren en welbevinden. Zij zijn geschoold als orthopedagoog, psycholoog of docent met specialisatie.
 - twee schakelfunctionarissen. Zij vervullen een brugfunctie tussen onderwijs, gemeenten en (hulp) instellingen/sociaal domein.

- Hoe ziet dit er in de praktijk bij Landstede uit?
 - Elke student heeft een coach die de leerloopbaan begeleidt en fungeert als eerste aanspreekpunt.
 - Voor alle Landstede-studenten is extra begeleiding (bij sociale vaardigheden, beroepsvaardigheden, studievaardigheden, taal en rekenen, loopbaanbegeleiding) op elke locatie beschikbaar.
 - Voor studenten met een niet loopbaangerelateerde hulpvraag is ondersteuning van een studentadviseur van het eigen expertisecentrum Student Advies & Begeleiding (SAB) beschikbaar.
 - De leerplichtambtenaar en de consultants van het RMC zijn op elke locatie aanwezig.
 - De inzet van de Schakelfunctionaris is tweeledig:
 - op uitvoeringsniveau, waarbij de student in contact wordt gebracht met de hulpverlening.
 - op beleidsniveau, gericht op de woongemeente van de student als er geen ingang was/is of wanneer passende hulpverlening niet (vlot) voorhanden is.
- De schakelfunctionaris is centraal aanspreekpunt voor de extern betrokkenen en studentadviseurs (intern). Hij bouwt aan een relevant regionaal netwerk zodat de weg naar de benodigde hulp voor de student snel gevonden is.
- De Schakelfunctionaris koppelt na de start van de hulpverlening, handelingsgerichte adviezen terug aan het onderwijs en monitort het traject.
- Bij een complexe hulpvraag waarbij meerdere partijen zijn betrokken, initieert de Schakelfunctionaris geregeld interdisciplinair overleg. Hierbij zijn in elk geval de student en de coach aanwezig en bij voorkeur ook de ouder(s)/verzorger(s).
- De Schakelfunctionaris biedt collegiale consultatie aan studentadviseurs bij meervoudige problematiek. Dit kan voorkomen dat de student externe hulpverlening nodig heeft, omdat hij door de studentadviseur voldoende wordt ondersteund.
- Indien nodig legt de studentadviseur de samen met student en coach gemaakte afspraken over maatwerk vast in een Ondersteuningsplan, in het kader van Passend Onderwijs.
- De studentadviseur sluit aan bij de studentbesprekingen van het team waarvan hij contactpersoon is. Hij denkt mee, ondersteunt het team bij vroegsignalering en adviseert handelingsgericht.

NB: De rol van Schakelfunctionaris wordt momenteel geëvalueerd. Hierin worden de ervaringen met Passend Onderwijs en de transformatie Jeugdzorg en Wmo meegenomen.

Cijfers, doelen en resultaten

Start: 1 januari 2015.

Schoolpopulatie: Aantal studenten bij Landstede MBO in 2016–2017 totaal circa 11.000.

Doelgroep: Studenten van alle niveaus en alle opleidingen, met niet-schoolse, veelal meervoudige problematiek op meer dan één leefgebied.

Doelen/ambities samenwerking mbo en (jeugd)hulpverlening:

- duurzame samenwerking tussen interne en externe ondersteuning.
- processen versnellen.
- ieders expertise met de juiste verantwoordelijkheid inzetten.
- reduceren voortijdig schoolverlaten.

Betrokkenheid gemeenten?

Op basis van casuïstiek, met de (55) woongemeenten van de studenten.

Welke wijkteams en (jeugd)hulpinstellingen zijn betrokken?

Op basis van casuïstiek; sociale wijkteams, Dimence (Jeugd GGZ & Mindfit GGZ 18+), Tactus verslavingszorg, Trias jeugdhulp, Travers jongerenwerk, etc.

Bereik

In 2016–2017 is aan 2700 studenten extra ondersteuning geboden. De Schakelfunctionaris is betrokken bij 400 studenten daarvan.

Inzet op studenten met ondersteuningsbehoefte:

- extra ondersteuning: 22 fte, waaronder 2 schakelfunctionarissen met elk 0,8 fte, 25 studentadviseurs met minimale aanstelling van 0,6 fte, management en administratieve ondersteuning.
- Landstede draagt de financiering voor deze werkpraktijk.
- Leerplicht/RMC binnen elke locatie.

Resultaten samenwerking:

- Studenten, coaches en studentadviseurs voelen zich gesteund door de kennis en het adequate handelen van de Schakelfunctionaris.
- Studenten worden gekoppeld aan adequate hulpverlening.
- Volledige duidelijkheid voor betrokken instanties over de juiste verantwoordelijkheid en (financiële) middelen.
- Het organiseren van multidisciplinair overleg op maat rondom de student.
- Helder: één aanspreekpunt binnen Landstede voor ketenpartners.
- Duurzame samenwerking, elkaar kennen, elkaars taal leren spreken; problematiek wordt eerder opgepakt.
- Ernstiger problematiek wordt voorkomen.
- Schooluitval is verminderd.
- De kans op een succesvolle start in werk en maatschappij wordt groter voor deze kwetsbare groep.

Sharon wil haar dochtertje een goede toekomst geven

Met de juiste hulp vervolgt ze haar opleiding en krijgt haar leven weer perspectief

Sharon* is 21 jaar en heeft al het nodige meegemaakt in haar jonge leven. Zo sterft haar oudste broer jong en hebben haar ouders dit verlies nooit goed kunnen verwerken. Ze hebben weinig geduld en aandacht voor Sharon, sluiten haar regelmatig op op haar kamer zonder dat ze weet waarom. De huisarts zorgt in haar tienertijd dat maatschappelijk werk het gezin helpt. Dit resulteert onder andere in een toezienend voogd voor Sharon en haar broer op vrijwillige basis.

Op haar zestiende verlaat Sharon zonder diploma het vmbo. Daarna volgt ze een poosje geen onderwijs, omdat het altijd nét even anders gaat. De relatie met haar ouders loopt spaak, ze woont in diverse instellingen en heeft her en der wat kleine baantjes. Inmiddels woont Sharon met haar vriend van 32 jaar in een dorp. Samen hebben ze een dochtertje van drie.

In 2015 start Sharon met de Entree opleiding, omdat ze haar dochtertje een beter en stabielere leven wil geven dan zijzelf heeft gehad. Sharon moet flink wennen aan het schoolse ritme en het feit dat ze weer moet presteren. Dit maakt haar erg onzeker. Toch haalt zij in het tweede jaar van Entree haar diploma alsnog en meldt zij zich vol goede moed aan voor de niveau 2-opleiding Dienstverlening. Voor het eerst vindt ze een opleiding leuk en heeft ze het gevoel dat ze haar leven een positieve draai kan geven! Ze kan het cognitief aan en heeft het naar haar zin bij haar stage, maar wel voelt zij zich vaak gestrest. Het is haar al gauw te rumoerig in de klas en ook komt de prestatiedruk weer naar boven. Haar coach merkt dat Sharon zich wat terugtrekt uit de groep en de activiteiten. Zij spreken elkaar wekelijks.

Als Sharon vertelt hoe onzeker en minderwaardig zij zich voelt, stelt haar coach een Empowermenttraining voor van het SAB. Hier heeft Sharon wel oren naar. Maar als zij een belangrijke toets moet maken, wordt de druk haar te groot en meldt ze zich ziek. Steeds vaker is zij afwezig, haar stage wordt voortijdig beëindigd. Via mail en telefoon houdt haar coach contact met haar, maar de drempel om weer naar school te komen is te groot. Sharon voelt zich depressief en denkt aan suïcide. Ook vertelt zij dat haar vriend haar regelmatig slaat.

De laatste strohalm

Haar coach vertelt Sharon over Veilig Thuis en vraagt of zij een melding bij hen zal doen. Dit wil Sharon niet. De coach stelt voor dat Sharon in gesprek gaat met een studentadviseur. Samen formuleren zij de hulpvraag. Sharon ziet dit gesprek met de studentadviseur als laatste strohalm en komt gelukkig opdagen. Ze vertelt dat ze eerder therapie heeft gehad om bepaalde zaken uit haar verleden te leren verwerken. Dit hielp haar, maar nu ze zelf verantwoordelijk is voor de opvoeding van haar dochtertje, bekruipt haar weer de angst dat ze het niet goed kan doen. Zij is zelf al op zoek gegaan naar hulp, maar door lange wachtlijsten komt ze nergens tussen.

Samen met de studentadviseur (psycholoog) stelt ze zich de volgende doelen: opbouwen van aanwezigheid op school, extra begeleiding in het studiecentrum, een nieuwe stageplek zoeken, met als hogere doel het behalen van haar diploma niveau 2. Ze wil graag professionele hulp, met als doel dat ze zichzelf beter in haar vel voelt, bepaalde zaken uit het verleden leert verwerken en zo een 'betere' moeder voor haar dochter kan zijn.

Sharon zoekt zelf contact met haar huisarts om haar situatie uit te leggen en om psychische hulp te vragen. Met hem heeft ze goed contact. Sharon krijgt een verwijsbrief van de huisarts.

In het tweede gesprek met de studentadviseur brengen ze samen in kaart welke mensen haar kunnen ondersteunen; haar oma zal regelmatig oppassen, haar BPV-docent helpt haar contact te leggen met een nieuw stagebedrijf en de schakelfunctionaris gaat op zoek naar passende, gespecialiseerde hulp die op korte termijn kan starten. Dit lukt, binnen twee weken is de therapie bij de GGZ opgestart. Daarnaast wordt ambulante zorg ingezet.

Dan vindt er thuis een nieuw incident met haar vriend plaats. Sharon belt de politie en deze schakelt Veilig Thuis in. De (veiligheids)situatie van Sharon en haar dochtertje wordt in kaart gebracht tijdens een multidisciplinair overleg (MDO). De uitkomst is dat Sharon met haar dochtertje tijdelijk gaat

logeren bij haar oma. Sharon doet aangifte van mishandeling door haar vriend. Zij wil met hem breken en hij gaat akkoord. Daarna trekt ze de aangifte bij de politie weer in. De Schakelfunctionaris initieerde het MDO en coördineert de afspraken.

Hoe is het nu met Sharon?

Sharon heeft besloten dat het krijgen van hulp voor haar nu het belangrijkste is. Haar opleiding, die zij graag wil vervolgen, volgt zij daarom in een aangepast tempo. Alle betrokken partijen staan achter Sharon en ondersteunen haar wens.

Investering

Investering **schakelfunctionaris**: telefoongesprek met GGZ, initiëren van MDO taken en monitor op afspraken, e-mail aan psycholoog, diverse keren contact met studentadviseur, monitor op alle externe hulpverlening, handelingsgerichte adviezen bij psycholoog opgehaald en met concrete handvatten afgestemd met studentadviseur.

Investering **studentadviseur**: 3 gesprekken met Sharon, 5 telefoongesprekken met Sharon, brief geschreven t.b.v. intakegesprek psycholoog, paar keer terugkoppeling naar coach en schakelfunctionaris.

Investering **extern**: huisarts (1 gesprek), crisisdienst (2 gesprekken), politie (1 gesprek), psycholoog GGZ (diverse gesprekken), ambulante begeleiding (1 gesprek, twee huisbezoeken, schrijven beschikking voor langdurige hulp), GGZ (2x per week therapie), oma (zorg voor kindje en tijdelijk logeeradres).

Investering **student**: 2 gesprekken met studentadviseur op school, bezoek huisarts, politie gebeld, ontvangt hulp door middel van therapie en ambulante hulp in de thuissituatie.

Doorlooptijd: zes maanden

** De naam van Sharon is gefingeerd*

In de praktijk bij het Friesland College – School Als Werkplaats

In het kort

- Op het Friesland College werkt sinds 2011 een multi-disciplinair team onder de titel *School Als Werkplaats* (SAW). Dit werkt preventief, want de SAW'ers zijn op school aanwezig en werken nauw samen met docenten/coaches. De school heeft de functie van een wijk: ondersteuning en hulpverlening door specialisten vindt plaats op het Friesland College zelf.
- Alleen voor bepaalde specialistische hulp (in minder dan 1% van de gevallen), zoals een behandeling bij de GGZ-Jeugd, traumabehandeling of Veilig Thuis, schakelt SAW via huisarts of wijkteam door naar externen. Tijdens deze externe behandeling blijft de SAW'er het contact tussen student en school onderhouden en kan de student naar school blijven gaan. Het doel is minder VSV. Door de samenwerking tussen jeugdhulporganisaties de school in te halen, is er minder verwijzing naar externe en zwaardere zorg.
- SAW kent vijf werkzame principes:
 - nabijheid en laagdrempeligheid.
 - snelheid en doeltreffendheid.
 - respectvol en laagdrempelig in het contact met studenten.
 - breed handelingsrepertoire: alle expertise binnen één team.
 - directe ondersteuning, geen 'schotten'.
- De ondersteuningsvraag komt bij het SAW-team terecht op initiatief van een docent/coach, de student zelf of een SAW'er.
- Collega's uit het SAW-team zijn 8 tot 12 uur per week in de leer- en werkomgeving aanwezig om laagdrempeligheid, herkenbaarheid en vertrouwen te creëren. Het is voor studenten gewoon om met een SAW'er te praten.
- Daarnaast zijn SAW'ers op afroep van het opleidingsteam direct beschikbaar. Afwezig bij inzet van deze ondersteuning: het probleem niet exporteren, maar hulp importeren. Dit voorkomt verwijzing naar externe zorg, wijst ervaring uit. Voorwaarde is wel dat SAW voldoende specialistische kennis en expertise in huis heeft.
- De inzet van SAW'ers is vooral gericht op preventie: de SAW'er voert gesprekken, analyseert op welke leefgebieden er een vraag is en maakt een inschatting van wat nodig is. Dit varieert van lichte pedagogische ondersteuning tot intensieve gesprekken met de student.
- Op het Friesland College is de verbinding tussen hulpverlening en onderwijs vanzelfsprekend. SAW'ers werken op school en in de leeromgeving van de student intensief samen met docenten/coaches. Zij zijn zich voortdurend bewust van het belang van het onderwijs en hoe de ondersteuning hierin aan te bieden.
- Verzuim is een belangrijk signaal. Dit grijpen de docent/coach en SAW'er aan om samen in actie te komen en de student weer op school te krijgen.
- Focus ligt op ontwikkeling van preventie en vroeg-signalering. Hiertoe werken docent/coach en SAW intensief samen. Zij leren van elkaar en versterken samen het pedagogische basisklimaat in de klas, wat uitval voorkomt. Uitgangspunt is altijd het aanspreken van de student op zijn kracht en niet op zijn problemen!
- SAW kent twee teams, één in Leeuwarden en één in Heerenveen. Samen hebben ze één teamleider. Deze spreekt elke SAW'er geregeld, organiseert casuïstiek-bespreking en themabijeenkomsten, is verantwoordelijk voor goede PR, wordt ingezet bij vastlopende situaties, controleert naleving van uitgangspunten en streeft naar een eenduidige werkwijze.
- Bij 99% van de studenten die aanklopt voor hulp vormen een luisterend oor, praktische tips en/of lichte ondersteuning door de SAW'er zelf de oplossing.

Cijfers, doelen en resultaten

NB: het onderstaande betreft alleen het SAW-team en niet de andere ondersteuningsactiviteiten die het Studenten Service Centrum uitvoert, zoals loopbaanbegeleiding, time-out-voorzieningen, informatie en advies.

Start: begin 2011 in de opleidingen niveau 1 en 2. In 2014 uitbreiding naar niveau 3 en 4. Sinds 2015/'16 ook op de locaties in Heerenveen.

Schoolpopulatie: circa 10.000 studenten, waarvan circa 7700 studenten onder team SAW vallen. Van hen worden er jaarlijks zo'n 1740 door SAW gezien/gesproken.

Doelgroep: voor alle studenten en specifiek voor studenten die door tegenslagen in het leven extra ondersteuning nodig hebben.

Doelen/ambities samenwerking mbo en (jeugd) hulpverlening:

- Positieve bijdrage leveren aan onderwijsopbrengsten: reduceren voortijdig schoolverlaten, terugdringen verzuim, verhogen rendement (door preventief interveniëren).
- Efficiënt en integraal organiseren van zorg- en hulpverlening, zodat minder inzet van zwaardere en duurdere externe zorg nodig is.
- Verbeteren aansluiting binnen de keten van (jeugd)hulp/zorgverlening.
- Ontwikkelen en verbeteren van het pedagogische repertoire van docenten/coaches, zodat zij problematiek bij deelnemers eerder en beter kunnen signaleren.

Inzet op studenten met ondersteuningsbehoefte:

- 400 uitvoeringsuren per week op alle locaties van het Friesland College.
- Het gaat om 9 medewerkers van het Friesland College: 5 in Leeuwarden en vier in Heerenveen. Zij werken in een range van 4 uur tot 32 uur per week voor SAW.
- Verder zijn betrokken: 22 medewerkers van externe (jeugd)hulpverleningsinstellingen en gemeenten: 14 in Leeuwarden en 6 in Heerenveen; 2 medewerkers werken zowel in Leeuwarden als in Heerenveen. Zij werken 6 tot 32 uur per week voor SAW.
- Naast de uitvoeringsuren betaalt het Friesland College voor de inzet van een teamleider (28 uur), een inhoudelijk medewerker (16 uur), professionalisering van het team en materiële kosten.

Betrokkenheid gemeenten: Op initiatief van de gemeentes Leeuwarden en Heerenveen is per januari 2017 een gezamenlijke regeling overeengekomen, waarbij elke MBO-instelling van alle 20 Friese gemeentes €15,00 per jaar per student ontvangt om de zorg in het onderwijs te organiseren. De uitvoering van SAW wordt nu betaald door: 1/3 Friese Gemeenten, waarvan Leeuwarden het grootste deel financiert; 1/3 deel De Friesland Zorgverzekeraar; 1/3 Friesland College.

Welke wijkteams en (jeugd)hulpinstellingen zijn betrokken?

Zo goed als alle (jeugd)hulp- en welzijnsinstellingen uit de regio: zorgcoördinatoren Friesland College, RMC/Leerplicht, Wellzo (jongerenwerk), Caleidoscoop (jongerenwerk), Kinnik (jeugdGGZ), VNN (verslavingszorg), Jeugdhulp Friesland (ambulante hulp), ZIENN (opvang en ondersteuning), Jeugdloket (arbeid, financiën), MEE, REIK (LVB), GGD, FIER (geweld in afhankelijkheidssituaties).

Resultaten samenwerking, uitkomsten Monitor School Als Werkplaats 2017:

- SAW heeft een positief effect op onderwijsopbrengsten als het gaat om voortijdig schoolverlaten (VSV), schoolverzuim en opleidingsduur.
- SAW heeft een positief effect op het beroep dat studenten doen op externe duurdere zorg, omdat hun ondersteuning wordt aangeboden in de school en leeromgeving in een vroegtijdig, preventief stadium.
- Het bereik van SAW is vanaf het studiejaar 2011/ 2012 ieder jaar gestegen, zowel preventief als wat betreft de intensieve begeleiding. Dit komt doordat het aantal uren dat ingezet is, steeg van ruim honderd uur per week in het studiejaar 2011/2012 naar ruim 400 uur per week in het studiejaar 2016/2017. Daardoor kon SAW ingezet worden op alle scholen en alle niveaus.
- Een op de zes studenten heeft contact met een SAW'er. Uit de cijfers van augustus 2018 blijkt dat dit inmiddels om één op de vijf studenten gaat.
- Wat hierbij opvalt, is dat SAW jaarlijks steeds meer studenten bereikt (in 2018 191 studenten meer dan in 2017), maar dat het aantal externe verwijzingen naar specialistische (jeugd)hulpverlening in vier jaar tijd gedaald is van 1,3 naar 0,4%.
- SAW heeft een positief effect op het interdisciplinaire samenwerken en de inzet van hulpverleners/ jongerenwerkers van zorg- en welzijnsinstellingen, omdat zij opereren vanuit de werk- en leeromgeving dichtbij de student en de docentcoach.
- Dit werkt preventief én maakt dat de zorg doelmatig kan worden aangeboden.

Waarom toch zoveel verzuim en steeds verwondingen bij Abe?

Abe* (17) valt het School Als Werkplaats-teamlid op wanneer hij een tijdje in het open leercentrum zit van de opleiding Entree Horeca. Abe heeft verwondingen in zijn gezicht die zijn aandacht wekken. In het open leercentrum is de SAW'er vaker te vinden, soms voor een korte babbel met deze en gene, soms om te informeren hoe het met iemand gaat en soms om de studenten te observeren. "Zij kennen me", zegt hij, "en ze stappen makkelijk op mij af als dit nodig is. Naast zijn blauwe oog merk ik zijn gesloten houding op: doppen in zijn oren. Ik weet van zijn docent dat hij geregeld verzuimt, altijd een belangrijk signaal. Zijn vmbo heeft hij eerder niet afgemaakt. Ik spreek hem aan en al gauw geeft hij aan dat er problemen thuis spelen. Ik nodig hem uit om even apart te gaan zitten. Zijn blauwe oog komt door een val van zijn fiets, vertelt hij."

De SAW'er en Abe maken een afspraak voor een tweede gesprek. Abe verschijnt keurig op tijd. Met zijn instemming is ook zijn docent/coach aanwezig, zodat deze weet wat er speelt. "Weer stel ik hem op zijn gemak: er is inmiddels niets dat ik niet al eens gezien of gehoord heb. Hierop vertrouwt hij mij toe dat klappen van zijn vader hebben gezorgd voor zijn verwondingen. Tegen het einde van het gesprek bekent hij dat het niet om een incident gaat, maar dat zijn vader hem geregeld slaat: altijd als hij zich niet aan zijn strenge regels houdt. Abes ouders zijn gescheiden en de tiener woont bij zijn vader. 'Jouw veiligheid is in het geding', reageer ik. 'Hier moet ik iets mee doen.' Abe sputtert tegen. Want hoe zal zijn vader reageren? Toch begrijpt hij dat ik niet anders kan."

Na dit gesprek schiet de SAW'er direct een collega-SAW'er van het regiecentrum Bescherming & Veiligheid aan. "Wat is de beste routing?", vraagt hij. "Hier moet absoluut melding van gemaakt worden", reageert zij. "Doe het namens school." Hij schakelt Veilig Thuis in en hierin ligt een belangrijk onderscheid: inschakelen is iets anders dan doorverwijzen. Want de SAW'er blijft de regie houden en belangrijker: hij blijft het vaste aanspreekpunt voor Abe. In de wandelgangen, maar ook erbuiten is hij voortdurend met de student in gesprek.

Vader stormt de school binnen

Nadat vader het bericht ontvangt over het onderzoek dat gestart wordt omdat school zich zorgen maakt over de veiligheid van zijn zoon in huis, stormt hij op hoge poten de school in, op zoek naar de betrokken SAW'er. Een potige, grote man. Rustig blijven, weet de SAW'er als hij hem in het vizier krijgt. "Ik luister naar hem, probeer zijn weerstand helder te krijgen en buig mee waar nodig. Als vader zijn boosheid heeft geuit, vertelt hij over de wanhoop en onmacht die hij geregeld voelt bij het opvoeden van Abe. Hier ligt dus een vraag onder. Vader blijkt open te staan voor hulp. Hij is vroeger zelf geslagen door zijn vader en wil dit gedrag aanpakken."

Het gezinsleven van Abe verandert niet van de ene op de andere dag in rozengeur en maneschijn. Wel is de jongen blij verrast door de wens van zijn vader om zijn agressie in de ogen te kijken. Abe voert nog twee gesprekken met de SAW'er van het regiecentrum om te kijken welke hulp passend is. De student geeft aan een weerbaarheidstraining te willen volgen. Maar de opwaartse lijn wordt pas echt ingezet als hij bij zijn moeder en broertje gaat wonen. Zijn veiligheid is zeker gesteld, Abe zit beter in zijn vel en is minder opstandig, ook in de klas. Zijn verzuim is afgenomen en hij kan zich beter concentreren op zijn schoolwerk. In 2016 slaagt Abe voor zijn diploma Horeca entree en ontvangt hij onder toezicht van de SAW'er zijn diploma. "Ook de mooie momenten delen wij als team graag met de studenten."

Investering

In totaal heeft de SAW'er vier formele gesprekken (1 x een uur, 3 x een half uur gevoerd met Abe en heeft hij hem geregeld opgezocht in en buiten de 'klas' voor een kort praatje. Van alle ontwikkelingen heeft hij Abes docent/coach steeds in grote lijnen op de hoogte gehouden. Verder voerde de SAW'er een gesprek van een uur met vader en belde hij twee keer tien minuten met Veilig Thuis. De collega van het Regiecentrum spreekt Abe twee keer een kwartier. Het traject heeft ongeveer twee maanden in beslag genomen.

** De naam van Abe is gefingeerd*

In de praktijk bij het Deltion College: het Deltion Jongerenteam

In het kort

- In 2015 is het Deltion College gestart met het Deltion Jongerenteam (DJT), waarin hulpverleners met verschillende expertises, het jongerenwerk en Leerplicht/RMC zijn samengebracht. Het DJT richt zich in eerste instantie op studenten van de Entreeopleiding en op studenten die een niveau 2-opleiding volgen. Het DJT werkt in de directe nabijheid van de student: de school als 'wijk'.
- De uitkomsten van de pilot Doorontwikkeling Netwerk Jeugd en Gezin Zwolle 2013- 2014, hebben aangetoond dat juist deze veelal kwetsbare studenten de weg naar de hulpverlening moeilijk weten te vinden, omdat ze soms 'klaar zijn met hulpverlening' of dat de drempels voor hulp te hoog zijn.
- Het DJT biedt vanuit een generalistische en integrale basisaanpak (specialistische) ondersteuning aan studenten en docenten. Leidraad hierbij is: zo zwaar als nodig, zo licht als kan.
- Het DJT is gebaseerd op drie ontwerpprincipes:
 1. Laagdrempelig op de opleidingslocatie, voor leraren en studenten.
 2. Gezamenlijke visie en aanpak met betrekking tot het versterken en activeren van jongeren.
 3. Interdisciplinair team op de mbo-locatie.
- Voor zover mogelijk vindt hulpverlening op school plaats. Voor bepaalde specialistische hulpverlening is het echter noodzakelijk door te schakelen naar externen (denk aan Veilig Thuis en politie).
- Een hulpvraag komt bij het DJT terecht via de student zelf, een studieloopbaanbegeleider (SLB'er), via de SLB'er en de student samen of door een waarneming van (vermoeden van) problematiek.
- In het studenttraject bij het Deltion Jongerenteam onderscheiden we vier typen ondersteuning:
 - *Vraagverhelderingsgesprek*
Er vinden één à twee gesprekken plaats om de vraag van de student helder te krijgen en advies te geven aan de student en de studieloopbaanbegeleider.
 - *Psychosociale ondersteuning*
Er vinden gesprekken plaats gericht op het versterken van het psychosociaal welbevinden van de student. In overleg met de student is er een terugkoppeling naar de ouders en/of naar de SLB'er.
 - *Eén student, één ondersteuningsplan*
Er wordt een ondersteuningsplan opgesteld rondom de hulpvragen van de student. Het traject bestaat uit psychosociale ondersteuning voor de student en afstemming met betrokkenen uit privéomgeving, onderwijs en/of hulpverlening. Uitgangspunt is: er wordt mét de student gesproken, in plaats van óver de student.
 - *Onderwijsondersteuning*
Er worden handelingsadviezen gegeven aan leraren en studieloopbaanbegeleiders in het onderwijs. Dit type ondersteuning kan in combinatie met andere trajecten worden gegeven.
- Het houden van de focus op de verbinding tussen hulpverlening en onderwijs is in iedere samenwerking een belangrijk aandachtspunt. Daarom werkt het DJT nauw samen met de loopbaanadviseurs van het Studenten Succes Centrum.
- Elke opleiding heeft een vast 'DJT-gezicht'. De studenten kennen deze DJT'er, o.a. door de kennismaking aan het begin van het schooljaar en doordat de DJT'er meerdere keren per week aanwezig is op de opleidingen.
- Het Deltion College probeert problemen van studenten ook voor te blijven. Aanwezigheid van het DJT in de opleidingsteams helpt daarbij. Het DJT ondersteunt leraren en SLB'ers bij het (leren) signaleren. Daarnaast organiseert en initieert het DJT Deltion brede preventieve activiteiten voor studenten en leraren/SLB'ers. Voorbeelden hiervan zijn trainingen als 'Grip op je dip' voor studenten, Dip, depressie, suïcide voor leraren/SLB-ers, deelname aan klassenbespreking, inzet van preventieve klassikale aanpak als THINK, thema's als gezondheid en verslaving e.d.

Cijfers, doelen en resultaten

Start: pilot DJT: 2013/14. Vervolg: maart 2015, pilot is verlengd tot 2020

Schoolpopulatie: aantal studenten op de campus van Deltion in 2016–2017: totaal circa 15.890 studenten, Entree-opleiding en mbo niveau 2: 2.545. Bijna 14% van de studenten komt uit Zwolle zelf, 46% komt uit de omliggende gemeenten in de regio Zwolle en de overige 40% van de studenten komt uit geheel Noord-Oost Nederland.

Doelgroep: (Kwetsbare) studenten van opleidingen op niveau 1 (Entree) en niveau 2, met niet-schoolse, veelal meervoudige problematiek op meer dan één leefgebied.

Doelen/ambities samenwerking mbo en (jeugd)hulpverlening:

- reduceren voortijdig schoolverlaten.
- reduceren van de inzet van externe, specialistische zorg, o.a. door verbeteren van vroege signalering en door snelle en effectieve hulp.
- hoger bereik (meer jongeren worden daadwerkelijk geholpen) en betere hulpverlening door optimale aansluiting tussen school en thuis, wijkteam en externe hulpverlening.
- ontwikkelen van preventieve activiteiten en vroegsignalering.

Soort problemen van studenten: geestelijke gezondheidsproblematiek (50%), huiselijke relaties (36%), rondom werk (35%). Andere problemen liggen op het gebied van financiën, huisvesting, lichamelijke gezondheid, middelengebruik, vrije tijd/hobby's, sociaal netwerk/vriendenkring, justitie of levensbeschouwing. Bijna de helft van de 307 studenten die DJT in 2016/2017 begeleid heeft, had problemen op drie of meer leefgebieden.

Inzet op studenten met een ondersteuningsbehoefte:

- studenten Succescentrum (SSC): 50 medewerkers (ca. 40 fte).
- externe inzet, bijvoorbeeld Leerplicht/RMC, het Financieel Spreekuur (FIS) e.d.
- DJT: 3,5 fte (ca. 14 medewerkers) in 2016/2017.
- Deltion en gemeente Zwolle dragen samen de financiële verantwoordelijkheid voor de pilot.

Betrokkenheid gemeenten: De gemeente Zwolle is als centrumgemeente nauw betrokken bij de opzet en uitvoering van het DJT, de tien andere gemeenten van de Jeugdzorgregio en de elf gemeenten van de RMC regio zijn op hoofdlijnen betrokken als het gaat om casussen en beleid. Over de inzet van concrete hulp aan de student stemt het DJT waar nodig af met de woongemeente van de student (circa 50 verschillende gemeenten).

Hoeveel wijkteams, (jeugd)hulpinstellingen zijn

betrokken? In het DJT zitten diverse jeugdhulp- en welzijnsinstellingen: De Kern (SMW), RMC/Leerplicht, Sociaal Wijkteam, Dimence (JeugdGGZ & Mindfit GGZ 18+), Tactus verslavingszorg, Trias jeugdhulp, Travers jongerenwerk en MEE (Travers en Mee alleen minder inzet in schooljaar15/16).

Resultaten samenwerking (bron: Evaluatie 2016–2017)

- De schooluitval van de betrokken opleidingen is verminderd.
- Problematiek wordt (eerder) opgepakt en in sommige gevallen (bijvoorbeeld verslavingsproblematiek) met lichtere interventies opgelost.
- Studenten en leraren en SLB'ers voelen zich gesterkt en gesteund door de kennis, presentie en snelle ondersteuning van DJT. Zeker voor studenten en leraren werkt nabijheid.
- Voor ketenpartners werkt de combinatie van kennis en vaardigheden in één team en de nabijheid op school.
- Door beperking van problematiek en – mede doordat – minder schooluitval, wordt de kans op een succesvolle start in werk en maatschappij – en daarmee een kleiner beroep op maatschappelijke voorzieningen – groter voor deze kwetsbare groep.

Munin grijpt laatste kans aan

Met hulp behaalt hij zijn diploma én verlaat hij criminaliteit

Schoolmaatschappelijk werkster Veldkamp loopt begin 2015 net op de gang als Munin* de klas uit wordt gestuurd. De twee kennen elkaar, hebben een paar dagen eerder een kennismakingsgesprek gevoerd na de aanmelding van zijn docent, tevens zijn schoolloopbaanbegeleider (SLB'er). "Munin gedraagt zich als een 'gangster' in de klas", vertelde de SLB'er. Hij voert niets uit, heeft z'n spulletjes niet op orde en beantwoordt autoriteit met een grote mond. "Wat te doen?" "Fuck it", zegt Munin daar op de gang tegen Veldkamp, "wat interesseert het mij allemaal nog". Hij is al van meerdere scholen gestuurd en nu staat ook deze opleiding op het punt om hem uit te schrijven. Lukt het hem weer niet om een diploma te halen, zelfs niet op dit lage niveau. Moedeloos wordt hij ervan. Munin vraagt zich af welke zin zijn leven nog heeft.

Hij begint de schoolmaatschappelijk werkster te vertellen over zijn vroege jeugd. Negen jaar eerder is hij naar Nederland gevlucht met zijn familie. "Daar hadden wij alles, een mooi leven, en hier niets", zegt hij. "Daar kon ik niet tegen." Munin is drugs gaan gebruiken en verkeert in een crimineel milieu waar hij grof geld verdient met duistere zaken. Zijn vader, tegen wie hij opkijkt, wil graag dat hij de opleiding voortzet, maar op deze manier gaat het niet lukken.

Hij vertelt dat hij in zijn land van herkomst heeft moeten rennen voor zijn leven, dat hij mensen doodgeschoten heeft zien worden. De drugs gebruikt hij om zijn herinneringen te onderdrukken.

"Het gesprek maakte diepe indruk op mij", blikt Veldkamp terug. "Zijn wereldbeeld is zo anders. Wie ben ik om te denken dat ik hem iets kan leren?" Maar de benodigde klik is aanwezig en al snel ontwikkelt zich een vertrouwensband, waarin hij zich begrepen voelt. "Wat ga jij nu doen om je leven te beteren?", vraagt zij hem. Een schot in de roos, want hij heeft zijn buik vol van hulpverleners die namens hem beslissen wat het beste voor hem is. Samen komen zij uit op deze doelen: aanwezig zijn op school; gemotiveerd zijn om te leren; een diploma halen; uit de criminaliteit stappen; traumaverwerking en agressiebeheersing; drugsgebruik stoppen/onder controle brengen en de relatie met zijn familie te verbeteren.

Behandeling binnen schooltijd

Met de SLB'er spreekt Veldkamp af dat Munin een nieuwe kans krijgt op de opleiding. Deze geeft op zijn beurt tekst en uitleg aan het docententeam. Het vraagt geduld en inlevingsvermogen om deze voor hen lastige jongen in de klas te begeleiden. Munin heeft al veel kansen verspeeld en het geduld en vertrouwen van deze docenten op de proef gesteld. De loopbaanadviseur van het Studenten Succes Centrum ondersteunt de SLB'er om het onderwijs passend te maken voor Munin. Daarnaast krijgt de jongen de ruimte om de ondersteuning van het DJT onder schooltijd te volgen.

Veldkamp brengt zijn casus in binnen het team. Zij krijgt waardevolle input van collega's met andere expertises en netwerken. Samen met Munin beantwoordt Veldkamp ook de vragen: welke hulpverlening krijg je al? Wat gaat goed? Wat kan beter? Met de jongerenwerker uit zijn woonplaats heeft Munin een goed contact. Op basis van al deze informatie maakt Veldkamp in overleg met Munin een ondersteuningsplan. Hierin wordt de hulp die hij binnen en buiten de school krijgt op elkaar afgestemd. Er vindt een gezamenlijk gesprek plaats op school, waarbij ook zijn vader en de leerplichtambtenaar (RMC) aanwezig zijn.

Met de jongerenwerker voert Munin verschillende gesprekken, zowel in het jongerencentrum als op school. Hij krijgt extra begeleiding en aandacht van zijn SLB'er. Doordat er naar zijn verhaal wordt geluisterd, is hij minder boos in de klas. Verslavingszorg, ook onderdeel van het DJT, wordt ingeschakeld om Munin te helpen inzicht te krijgen in zijn drugsgebruik. Jeugd-GGZ verzorgt EMDR (traumaverwerking) en biedt hulp bij zijn agressieprobleem. In die beginfase was EMDR nog niet beschikbaar vanuit het DJT, inmiddels biedt de Jeugd-GGZ EMDR op school aan (vanuit het DJT).

Munin heeft het lef gehad om uit het criminele circuit te stappen

Het eerste halfjaar heeft het DJT een of meerdere keren per week contact met Munin om hem te motiveren en bij te sturen. Soms gepland, vaak op momenten dat er 'iets' is voorgevallen of wanneer de SLB'er, Munin zelf of iemand uit zijn netwerk aan de bel trekt. Geregeld is er afstemming tussen de verschillende partijen onder leiding van schoolmaatschappelijk werkster Veldkamp.

In het schooljaar 2015/16 wordt de investering minder: er vinden een paar gesprekken plaats en Veldkamp ziet erop toe dat de extra begeleiding die op school geboden wordt voldoende is. Met Munin gaat het steeds iets beter. Hij is opgetogen over het feit dat de hulp voornamelijk op school plaatsvindt. "Ik zie het als lesuren", zegt hij hierover. "Het kost me minder tijd zo."

In 2017 slaagt hij voor zijn opleiding. Zijn agressie weet hij beter te beheersen, de relatie met zijn familie is verbeterd, zijn drugsgebruik heeft hij bewust verminderd, al gebruikt hij nog wel om zijn trauma's aan te kunnen. Het traject van

traumaverwerking is niet geslaagd, maar staat nog open als optie. Munin heeft er na overleg met de DJT'er Veldkamp en een psychotherapeute van het DJT bewust voor gekozen om eerst zijn leven goed op de rit te hebben, en eventueel later, wanneer er meer stabiliteit is, zijn nare herinneringen te gaan verwerken.

Het belangrijkste is dat hij het lef heeft gehad om uit het criminele circuit te stappen en hierin zelfs zijn neef positief heeft beïnvloed. Munin is doorgestroomd binnen Deltion naar een andere opleiding. De ondersteuning aan hem is afgerond, al blijft de deur natuurlijk voor hem openstaan.

** De naam van Munin is gefingeerd*

Zes aanbevelingen voor onderzoek naar resultaten, effecten en kosten

Op deze plek hadden wij u graag willen vertellen over de kosteneffectiviteit van samenwerking tussen mbo en (jeugd) hulpverlening. Het is het Nederlands Jeugdinstituut en KBA Nijmegen echter om verschillende redenen niet gelukt om tot een eenduidig antwoord te komen. Wél kunnen wij onze ervaringen met u delen en (zes) **aanbevelingen** doen om geslaagde Kosteneffectiviteitsanalyses (KEA's) in de toekomst mogelijk te maken.

Ook kunnen wij aangeven op welke factoren een werkpraktijk die (jeugd)hulpverlening en mbo verbindt effect kan hebben: de zogeheten **effectmaten**. U vindt ze op nji.nl.

> Opzet KEA over de samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening

Onderzoek naar kosten en effecten van een bepaalde maatregel wordt ook wel economische evaluatie genoemd. Er zijn verschillende soorten economische evaluaties. Daarvan is de KEA er één. Bij een KEA vergelijk je een maatregel met een nulalternatief. In dit geval door een werkpraktijk waarbij een wijkteam de school is binnengehaald te vergelijken met een werkpraktijk waarbij de mbo-instelling (nog) geen verbinding heeft gelegd met (jeugd)hulpverlening. Die vergelijking bleek in de praktijk niet mogelijk, omdat er – gelukkig – geen mbo-instelling te vinden is die geen verbinding met (jeugd) hulpverlening heeft!

> Waarom de KEA niet is gelukt

Wel leek het op voorhand mogelijk om drie verschillende werkpraktijken van het Deltion College, het Friesland College en Landstede met elkaar te vergelijken: elk werkte namelijk met een ander soort samenwerkingsvariant. De keuze om werkpraktijken onderling te vergelijken, in plaats van het vergelijken van één werkpraktijk met één nulalternatief, bleek achteraf een cruciale factor waarom het niet gelukt is om tot een goede KEA te komen. Want verschillen in werkwijze en de manier waarop de werkpraktijken hun verrichtingen vastleggen, maakten het niet mogelijk om tot een eenduidig antwoord te komen op deze twee vragen: heeft de aansluiting invloed op het aantal verwijzingen? En: is er sprake van kostenreductie? Op basis van hun ervaringen zijn alle drie de werkpraktijken overigens overtuigd van het preventieve effect van de samenwerking: inzet van duurdere hulp wordt voorkomen.

Voor zowel de jongere als de financier is het belangrijk om nader in kaart te brengen wat de positieve effecten zijn van een sluitende aanpak tussen mbo en gemeenten. Dit zal de verdere ontwikkeling en borging van een dekkend aanbod ondersteunen. Wij hopen dat deze aanbevelingen een goede aanzet mogen vormen tot een geslaagde KEA over de samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening.

Zes aanbevelingen voor een goed onderbouwde KEA over samenwerking mbo en (jeugd)hulpverlening

1. Denk goed na over het onderzoek ontwerp, over dat wat je wilt en kunt meten. Voorbeelden van **effectmaten** vindt u op nji.nl.
2. Vergelijk de huidige werkpraktijk bij de mbo-instelling met de situatie ervoor in plaats van diverse werkpraktijken met elkaar: toen en nu.
3. Quick-and-dirty KEA: meet effecten door fictieve casussen (per type problematiek) met ondersteuners te doorlopen. Hoe werd de casus voor en na introductie van de werkpraktijk opgepakt en wat zijn de te verwachten effecten?
4. Uitvoerige KEA: meet effecten door echte casussen langdurig te volgen en te analyseren. Vergelijk ze met soortgelijke casussen uit het verleden zoals deze in het nulalternatief werden opgepakt.
5. Uitvoerige KEA: bevraag studenten over hun tevredenheid over de ondersteuning en bevraag interne en externe partners over de samenwerking met de werkpraktijk.
6. Gebruik de KEA alleen om indicaties over de waarde van een werkpraktijk te verkrijgen.

Acht tips uit de praktijk

Wat draagt bij aan optimale samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening?

1 Zorg voor ondersteuning van docenten en mentoren bij het zien en horen van de student

In het dagelijkse contact pikken docenten, mentoren en coaches signalen op over het welbevinden van de student. Zij voelen snel aan of deze goed in zijn/haar vel zit. Dit signaal bespreekbaar maken, is een eerste stap om te bekijken of er iets aan de hand is dat meer aandacht vraagt. Docenten, mentoren en coaches zetten die stap makkelijker als zij zelf een beroep kunnen doen op ondersteuning. Zo voelen zij zich ontlast en kunnen zij hun aandacht bij het onderwijs houden.

> Hoe organiseer je dit?

- Zorg dat de afspraken over verwijzing naar (jeugd) hulpverlening duidelijk zijn voor docenten, mentoren, coaches en studenten.
- Maak afspraken over terugkoppeling altijd tussen met name genoemde professionals én met instemming van de student.
- Is de hulpverlener/ondersteuner op school aanwezig, zorg dan dat deze:
 - onderdeel is van het schoolteam.
 - gemakkelijk aanspreekbaar is voor alle collega's/ aanwezig is in de docentenkamer.
 - bij klassen/studentbesprekingen aansluit.

2 Investeer in de relatie tussen studenten en personen bij wie zij terechtkunnen voor steun

In een schoolklimaat waar de student zich vertrouwd voelt, zal hij/zij eerder om steun vragen. Gezien en gehoord worden is belangrijk. Docenten, mentoren, coaches en ook hulpverleners kunnen zo'n vertrouwensrol in de school vervullen.

> Hoe kun je in deze relatie investeren?

- Zorg als school dat de personen bij wie mbo-studenten terechtkunnen aan het begin van het schooljaar voorgesteld worden in de klas. Zo leren studenten de namen en gezichten kennen.
- Zoek het informele contact op: in de gang, in het restaurant/de kantine, maar ook via een appje.
- Zorg voor vaste gezichten.

3 Handel snel en op tijd

Tijdig reageren op verzuim en signalen van studenten maakt dat zij zich gezien en gemist voelen. Dit geeft een basis voor gesprek. Daarin kan ook besproken worden of er signalen zijn die om nadere ondersteuning vragen. Als dit het geval is, is het voor de student belangrijk dat er doorgepakt wordt, wanneer nodig in afstemming met RMC/leerplicht. Een snelle en persoonlijke verwijzing is nodig, en door een eerste contact met externe hulpverlening plaats te laten vinden in de school- of thuissituatie, zorg je ervoor dat de student niet afhaakt.

> Hoe borg je snelheid?

- Houd als school actief contact met de student: als de docent/mentor signaleert dat de student niet goed in zijn/haar vel zit, maak dit direct bespreekbaar.
- Trek als school bij (herhaaldelijk) verzuim snel aan de bel: leg contact met de student, toon interesse en infomeer naar mogelijke achtergronden.
- Vraag in een vroeg stadium advies bij rmc/leerplicht of jeugdarts.

4 Werk met één contactpersoon voor student en professionals

Voor studenten die problemen op diverse leefgebieden hebben, geeft het houvast als er één iemand is die met hen het overzicht bewaakt en zorgt voor realistische verwachtingen. Als ieder een stukje van de taart overziet en niemand het geheel, dan ontstaat er snel verwarring. Leg de coördinatie daarom bij één persoon neer. Deze persoon draagt zorg voor afstemming met alle betrokken professionals in en buiten de school. Indien nodig worden de professionals aangesproken op hun verantwoordelijkheden en het nakomen van afspraken, soms op basis van een multidisciplinair overleg.

> Hoe regel je dit?

- Zorg er als school en (jeugd)hulpverlening voor dat één iemand de regie over de casus heeft: deze persoon zorgt in overleg met de student voor de afstemming tussen hulpverlening en school.

5 Werk samen en deel informatie met en rondom de student (intern en extern)

Samenwerken in één plan met en rondom een student lijkt een vanzelfsprekend gegeven, dat bovendien de wens is van alle betrokkenen. Alleen is de praktijk weerbarstig, sterker nog: dit is een heikel punt.

Mensen werken vaak binnen eigen kaders. Het is van belang dat de hulpverlener goed bekend is met het reilen en zeilen van een klas en een school, zodat de adviezen aan student en docent ook uitvoerbaar zijn en schoolgang bevorderen. Het meest wenselijk is dat taken en verantwoordelijkheden gedeeld zijn en dat er afspraken zijn over wie samen met de student de coördinatie heeft. Daarnaast is het belangrijk dat er actief, in afstemming met de student, onderling informatie wordt afgestemd. Persoonlijke ontmoetingen bevorderen die afstemming.

- Scholen die collega's van gespecialiseerde instellingen in huis hebben, geven aan dat afstemming vaak makkelijker te organiseren is dan met collega's van buiten en dat dit minder tijd kost. Ook een schakelfunctionaris kan in die afstemming een goede functie hebben.
- Een goede en toegankelijke registratie bevordert het adequaat kunnen handelen in de school (door schakelfunctionarissen).

> Hoe organiseer je dit?

- Maak het mogelijk dat alle betrokken professionals geoorloofde informatie kunnen opvragen in het systeem, zodat bekend is wat de hulp inhoudt en betekent voor de student.
- Geef als hulpverlener waar nodig adviezen aan de school/docenten hoe om te gaan met een student. Zoals: met rust laten, aansporen of aanvullende eindinstructies geven die praktisch uitvoerbaar zijn binnen de context van de klas en de student.
- Zorg voor zo kort mogelijke lijnen binnen en buiten de school; persoonlijke contact tussen school en hulpverleners samen met de student verdient de voorkeur.

6 Betrek het (familie)netwerk

Algemeen bekend is dat het hebben van een (familie) netwerk steunend kan zijn bij het oplossen van alledaagse vragen, en vaak ook bij grotere problemen. Studenten die kampen met meerdere problemen hebben meestal een beperkt steunend netwerk. Het ontwikkelen van een (aanvullend) netwerk kan bijdragen aan de autonomie en zelfregie van de student. Maatjes kunnen hier een belangrijke rol in vervullen.

> Hoe help je een student hierbij?

- Organiseer steun van familie, vrienden en netwerk.
- Zoek een maatje. Iemand die bijvoorbeeld helpt bij praktische zaken, zoals het leggen van contacten, het regelen van administratie of geldzaken.

7 Zorg voor bekendheid met de professionele kaders en borg deze

Op verschillende wijzen geven professionele kaders (o.a. beroepsregistratie onderwijs, AVG, (jeugd)hulpverlening en BIG) steun aan de professional. Allereerst de afspraken binnen de school over rollen, taken en verantwoordelijkheden. In de afstemming met professionals buiten de school geldt hetzelfde principe. Denk ook aan landelijke kaders zoals de Meldcode Kindermishandeling en/of Huiselijk Geweld. Wanneer de kaders vanuit de functie en opdracht helder gecommuniceerd én door staf en management uitgedragen worden, biedt dit een goede basis voor samenwerking. Ook helpen deze kaders om verantwoordelijkheid te nemen en anderen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid hierin.

> Hoe geef je die bekendheid?

- Werk samen vanuit de wettelijke kaders, regels én de verantwoordelijkheden die hierbij horen. Wees daarover transparant naar je samenwerkingspartners. Houd ook de bedoeling van de wetten voor ogen.
- Schenk steeds opnieuw aandacht aan de betekenis van deze kaders in de organisatie en voor de samenwerking. Dit zorgt voor continue ontwikkeling, sturing en bewaking van het methodisch handelen.

8

Werk met betrokken, goed opgeleide professionals

Het lijkt een doodoener, maar: goed opgeleide professionals maken voor de student het verschil. Deze professionals hebben een antenne voor signalen van studenten. Zij beschikken over methodische vaardigheden en hebben de ervaring en flexibiliteit om deze binnen diverse contexten toe te passen in het contact met studenten. Ook weten zij sturing te geven aan ingewikkelde afstemmingsprocessen tussen professionals. Bovenal hebben zij affiniteit met de studenten en weten dit in het contact over te brengen.

> Waar let je op?

- Zoek professionals met affiniteit voor de doelgroep.
- Zorg dat zij in staat zijn regie te voeren als er meerdere professionals betrokken zijn.
- Laat hen inhoudelijke kennis hebben van vraagstukken rondom adolescenten.
- Bied ruimte voor professionalisering/scholing.

Handvatten voor gesprek

Bestuur en beleid: hoe staat de samenwerking tussen gemeenten, mbo en (jeugd)hulp ervoor?

Deze plaat bevat vragen over de samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulpverlening. De vragen dienen als handvat voor een constructief gesprek daarover tussen bestuurders en beleidsmakers. Afhankelijk van de fase waarin uw samenwerking zich bevindt, kunt u de vragen uitkiezen die het beste bij uw dagelijkse praktijk passen. De geformuleerde antwoorden geven ongetwijfeld aanleiding tot acties. Deze acties kunt u op de achterkant kwijt. Zo ontstaat een actiepuntenlijst waaraan vervolg gegeven kan worden. Dit alles met als doel om mbo-studenten in uw regio zo optimaal mogelijk te ondersteunen in hun contact met de betreffende mbo-instelling en (jeugd)hulpverlening.

Fase: Verkennen

Is er een bestuurlijk overleg in de regio dat initiatief kan nemen tot samenwerking? Zo nee, hoe kunnen jullie er in de regio dan toe komen?

Ga na welke partners voor bestuurlijk overleg nodig zijn en breng hen om tafel.

Denk aan verantwoordelijke financiers: gemeenten, regionale inkooporganisaties, mbo-instellingen en zorgverzekeraar(s). Denk ook aan instellingen die betrokken zijn bij de ondersteuningsvragen zoals wijkteams, (jeugd)hulpinstellingen, wmo-instellingen of schuldsanering.

In hoeverre speelt een centrumgemeente in deze ((jeugd)hulp)regio een rol? Welke rol pakt deze centrumgemeente en welke invloed heeft dit voor kleine(re) gemeenten?

Als de rol van de centrumgemeente legitiem is, faciliteert dit de mogelijkheid om niet alleen namens de gemeente maar ook namens de regio afspraken te maken over de verbinding.

**Wie financiert de aansluiting tussen mbo en (jeugd)hulp?
En hoe is dit dan gefinancierd?**

Wees transparant over financiering. Dat is een belangrijke basis voor goede samenwerkingsafspraken. Wat wordt bekostigd vanuit onderwijsmiddelen en welk deel door gemeenten (vanuit (jeugd)hulpverlening, Wmo of Participatiewet) en/of zorgverzekeraar?

Wie voert de regie?

De mbo-instellingen voeren regie op het onderwijsproces. De gemeenten op de organisatie van de hulp en steun bij maatschappelijke ondersteuning en arbeidstoeleiding. Afspraken over de regie van het samenwerken dienen zij in onderling overleg te maken.

**Heeft u uw populatie mbo-studenten goed in beeld?
Waar komen ze vandaan? In welke gemeente wonen zij?
En naar welke scholen gaan zij?**

De regionale verschillen zijn groot. Als landelijke vuistregel kan gebruikt worden: 30% uit de plaats van vestiging van de mbo-instelling, 40% uit de regio, 30% van buiten de regio.

Ga na wat de aard en omvang van ondersteuningsvragen van de studenten zijn. Verken het aanwezige ondersteuningsaanbod in en buiten de instelling. Hoe breed is het regionale karakter van de mbo-instelling(en)? Welke vragen roept dit vervolgens op voor de samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulp? Met wie en op welke schaal zijn afspraken realistisch?

Fase: Verbeelden

Op welke manier betreft de gemeente/betrekken gemeenten het mbo bij visieontwikkeling over de aansluiting van het sociale domein op het onderwijs?

Welke ambities bestaan er aangaande de samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulp?

Deel onderling de visies op ondersteuning aan studenten in het mbo en breng deze samen tot één. Zorg voor een bestuurlijke opdrachtgever en bijbehorend kader.

Hoe vertalen jullie deze ambities naar concrete resultaten?

Bespreek met betrokkenen (jongeren, professionals, bestuurders) welke resultaten per ambitie behaald moeten worden en hoe je dit met behulp van welke indicatoren gaat meten (vooraf en achteraf).

Fase: Vormgeven

Hoe sluit de ondersteuningsstructuur van het mbo aan op die van de gemeenten (en andersom)?

Draag zorg voor een heldere aansturing en (overleg)structuur met betrokken partijen.

Waarom dient de ondersteuning te voldoen?

Bepaal de kwaliteitseisen. Maak onderscheid tussen onderwijs en gemeenten. Denk hierbij aan sluitende werkprocessen, periodieke toetsing op basis van casuïstiek of ingezette hulp, een integraal beeld en continuïteit van ondersteuning.

Hoe creëert u op organisatieniveau ruimte om een dekkend aanbod voor de student te ontwikkelen met de focus op het doorlopen van de schoolloopbaan?

Draag zorg voor tijd en ruimte om te mogen leren en ontwikkelen. Benut de feedback van studenten en collega's. Leer van andere werkpraktijken. Reflectie op de praktijk zorgt voor professionals die kritisch zijn op zichzelf en op collega's, wat uitnodigt tot verbetering en ontwikkeling van het eigen handelen.

Hoe geeft u aandacht aan ruimte voor professionalisering van professionals op de werkvloer?

De samenwerking tussen mbo en (jeugd)hulp is niet vanzelfsprekend. In beide sectoren vraagt samenwerking om specifieke competenties. Besteed daarom tijd aan coaching, training, intervisie en supervisie.

Fase: Verankeren

Wat levert de aansluiting tussen mbo en (jeugd)hulpverlening op?

Bepaal en monitor de geleverde uitkomsten. Zorg voor periodieke verslaglegging als onderdeel van kwaliteitsbeleid. Bespreek de resultaten en bepaal verbeteracties met betrokkenen.

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl